

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 21 • год. ХСII • 8 ноември 2012 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

СТДБ ОБСЪДИ "ТРАКИЯ В БЪЛГАРСКАТА НАЦИОНАЛНА ИДЕНТИЧНОСТ"

Научна конференция събра учени и общественици

На 27 октомври в сградата на СТДБ в столицата при голям интерес от страна на историци и научни работници се проведе Национална конференция на тема: "Тракия в българската национална идентичност". Тя бе посветена на 100-годишнината от Балканската война, довела до драматични обрати в съдбата на населението в този регион.

Организатор на конференцията бе Тракийският научен институт, с активното съдействие на Съюз на тракийските дружества в България. Участваха водещи специалисти-историци, икономисти, философи, активни дейци на тракийското движение и изявени учени в своята област. Конференцията беше уважена от ген. Ангел Марин - Вицепрезидент на Репу-

блика България (2002-2012), от професор д.и.н. Трендафил Митев - председател на Македонския научен институт, директора на Института за исторически изследвания към БАН проф. Илия Тодев, както и от млади български историци, изкушени от тракийската проблематика.

Приветствено слово към участниците в националната конференция произнесе Красимир Премянов - председател на СТДБ. Той проследи връзката между минало и настояще и призова да укрепваме идентичността чрез спомена за тракийските герои и да защитаваме българския родов корен на излягнатите българци. Според него с колективните усилия на тракийци можем да навлизаме по-агресивно в ежедневието на

българското общество, за да запазим националния си облик.

Форумът бе открит от член кор. проф. Васил Проданов - директор на ТНИ, който оцени високо подобен тип дискусии. Чрез тях ще се подпомогне изясняването на идеите и ще се създаде една колективна общност, която се интересува от изследването на българската история, каза той.

В рамките на програмата научните доклади бяха разделени в четири основни сесии, ръководени от проф. Иван Филчев, проф. Васил Проданов, проф. Светозар Елджеров и проф. Илия Тодев.

В своето слово ген. Ангел Марин припомни, че без тракийци българската национална идентичност няма да е пълна. Тяхната привързаност към земята, към родовия корен е по-словична, но те ги виждат единствено в пределите на България. Характерно за нас е голямата толерантност-ние никога не сме налагали вяра или национал-

ност, подчерта той. Председателят на ТНИ проф. Проданов в своя доклад пък подчерта, че в момента се води изострена битка за историята. Травмата е ключов елемент за определяне на идентичността в историята на общността и битката за идентичност е по-ожесточена и значима дори от чисто военните операции, смята професорът. Днес у нас се води една нова Балканска война за алтернативна интерпретация на историческите факти. Новата ситуация е по-силно свързана със съхраняването на българската идентичност и това кара СТДБ да надрасне рамките на една просветно-културна организация, коментира В. Проданов.

Проф. Дончо Коначиев представи някои актуални проблеми на регионалната икономическа политика.

Докладите от научната конференция ще бъдат публикувани в Известията на ТНИ, а част от тях ще намерят място и на страниците на в. „Тракия“.

С тържествен концерт организаторите от Община Хасково и ТД „Георги Сапунаров“, заедно с гости от турския град Текирдаг, отбелязаха Деня на будителите. Това е и част от тракийска инициатива „Тракия без граници“.

БЪЛГАРИН-ДЕПУТАТ В УКРАИНСКАТА РАДА

Председателят на Асоциацията на българите в Украйна Антон Киссе спечели депутатско място в един от едномандатните райони при изборите в Украйна. СТДБ му изпрати поздравителен адрес

за победата, като му пожела да работи всеотдайно за интересите на нашите сънародници там. Според Мария Попова, главен редактор на изданието от Киссе вестник „Обзорение плюс“, победата му е

победа на всички жители на Бесарабия. Предполагам, че ще се засили интересът към запазването на културата, традициите, развитието на международните отношения и по-точно с България, каза още тя. Антон Киссе не веднъж заявяваше, че ще направи всичко възможно Бесарабския край да стане зона на приоритетно икономическо развитие. И аз вярвам, че със съдействието на централните власти на Украйна, с усилията на новоизбраните депутати на Върховната Рада Антон Киссе, това ще стане възможно, коментира тя.

Проф Илия Тодев

ИСТОРИЯТА
Е ЧАСТ ОТ
НАЦИОНАЛНАТА
СИГУРНОСТ

На стр. 3

В навечерието на Деня на будителите в Народната библиотека „Св. Кирил и Методий“ се състоя национална научна конференция за Николай Хайтов. Припомнянето на творчеството, на гражданската позиция, на свободолюбивия дух на народния писател е особено необходимо днес, когато будителството е потребно като противоядие срещу отродяването, духовното опустошаване и опростачването. Посегателствата срещу националния дух се струпаха много – с опитите

саможертва възкреси България за нов свободен живот.“ Припомнете си „самотните подвизи“ на нашите тракийски дейци Петър Драгулев, проф. Димитър Михалчев, Иван Орманджиев, Константин Петканов, Димитър Попниколов, Никола Спиров, Ламби Данаилов, Костадин Карамитрев и др. Всички те създаваха колко важна е духовността, затуй даваха мило и драго да се запазят, дори да се документират традициите на тракийските бежанци в родните им краища, да се съхранят свидетелствата за миналото на

Храбростта на самотните будители

да се изгонят от учебниците произведения на Ботев, Вазов, Вапцаров, с напъните да се пренапише историята в чужда угода, с ненужното „европеизиране“ в ущърб на коренни национални ценности. България вече е далеч от „държавата на духа“, за което поне мечтаехме. Думите на акад. Дмитрий Лихачов, които някога ни даваха кураж, днес са не-приложими към общество, в което учителите, носителите на духовността, са натикани в ъгъла, а авторитетът им е свален под нулата. За просвещението в бюджетната пиза е отредено нищожно парче, а науката направо е зарязана и от правителството и от Бога.

„Денят на будителите е анонимен празник – въпреки че го свързваме с Иван Рилски или с Паисий – празник на един тих подвиг. Тук няма „Край Босфора шум се вдига“, няма топовни гърмежи, палене на крепости

и прочее.“ Тези думи са на проф. Андрей Пантев, към които той добавя още, че будителят е самотник, а самотата е също храброст. Първият екзарх Антим I, тракийецът от Лозенград, подкаран за заточение, ще рече: „Ще бъда блажен, ако моята

Тодор Корув

селищата, техният фолклор и етнография. Славният капитан Петко войвода, който иначе няма равен в героичността си, като инициатор на дружество „Странджа“ – първообразът на тракийската организация, освен девизът „Политическите свободи и човешките правдини се придобиват чрез революция – с меч и огън“ ни остави и завет да се запазят паметта и духа на тракийските българци. Няма да е пресилено, ако река, че е будителска ролята и на вестник „Тракия“, който е наистина „самотник“ в мравуняка от вестници, защото е от малкото, които поддържат огъня на родолюбие и служат не на чужди интереси, а на национална кауза, каквато е тракийската.

СРЕЩУ ПОРЕДНАТА ПРОВОКАЦИЯ КЪМ БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА

Темата, свързана с недопустимото поведение на общински съветници от ДПС, които бламираха предложението ген. Васил Делов да стане почетен гражданин на Кърджали, продължава да се използва за провокации срещу българската държава. Изказването на лидера на ДПС, че казусът „Делов“ ерозира държавата, призивът му за нов прочит на историята и определянето на Балканската война като „война за етническо прочистване“, е гавра с българското национално достойнство, грубо посегателство върху паметта на загиналите български воини, опит за фалшифициране на българската история и неуважение към труда на изследователите, които отдавна са дали своята еднозначна оценка за Балканската война.

Ще си позволя да напомня, че Балканската война има за цел освобождението на българите и другите православни християни, които в границите на Османската империя страдат от липсата на законност, от чуждия социален, политически и икономически гнет. Войната се води между България, която е част от Балканския съюз и Османската империя (несъществуваща днес държава) и се приема като освободителна война от всички българи, обединени в онези години от една „партия“ – България. Никак не е случаен фактът, че с активната намеса на Великите сили се подписва Лондонският мирен договор на 17 май 1913 г., с който приключва Балканска война.

Някой трябва да напомни на лидера на ДПС, както и на всички членове на тази партия, че са български граждани, които като такива, нямат право да преминават границите на българската политика и да проявяват неуважение към българската история.

Тракийските българи, чиито имоти в Източна Тракия и Мала Азия са заграбени през 1913 г. знаят какво е геноцид и етническо прочистване, и въпреки болката от преживените ужаси, са верни на девиза: „ Не забравяй, но не отмъщавай“, но не приемат провокацията.

Като председател на СТДБ изразявам своя протест срещу опита за злоупотреба с толерантността на българския народ и напомням, че по Конституция Република България е унитарна държава и всеки опит да се въся дух на сепаратизъм сред българското общество, ще срещне нашата непримиримост.

Считам, че държавните институции и българските политици са длъжни да заемат национално отговорна позиция и да пресекат опитите за дестабилизация на страната.

Красимир Премянов,
Председател на СТДБ

Турски студенти на съд заради наши дипломи

Ректорите искат отзоваване на посланик Арамаз

Двама турски студенти, завършили Технически университет във Варна, осъдиха турския Съвет за висше образование и той бе принуден да признае дипломите им, обяви пред в. „Тракия“ ректорът на ВУЗ-а проф. Овид Фархи.

В началото на юли Съветът взе решение да не признава издаваните от наши университети дипломи на турски младежи, понеже някои от дипломите били с „фалшиви“ оценки.

Въпреки че проверката на Министерството на на-

уката и висшето образование не установи подобни нарушения и въпреки Лисабонската конвенция за признаване на дипломите в страните членки на ЕС, ратифицирана и от парламента на Турция, Съветът не отмени решението си. Вместо това турският посланик у нас Исмаил Арамаз изпрати писмо с куп препоръки какво трябва да се промени в нашето образование.

Заради това писмо Съветът на ректорите у нас поиска от Министерство

на външните работи да предприеме стъпки за отзоваването на посланика. Сега на ход е министерството, заяви проф. Фархи. Според него с писмото си

посланикът демонстрира абсолютно неуважение както към българската държава, така и към академичните среди у нас.

Първата точка от неговото писмо иска да си признаем, че нашето висше образование е сраснало с някакви престъпни структури, които се занимават с издаването

на фалшиви дипломи. След като посетих Турция и Анкара заедно с проф. Ваньо Митев и въпреки че настоявахме за доказателства, не ни беше представена нито една фалшива диплома, обясни професорът. Останах с впечатление, че има едно лошо отношение към нас. Съветът на ректорите чака от Външ-

но министерство някаква реакция, каза той.

Според проф. Фархи си има критерии, по които се оценява работата на ВУЗ. Има Европейска асоциация на университетите, към която сме акредитирани още 2003 г. Техен екип идва тук и установи, че критериите ни съответстват на европейските, пояснява ректорът на Технически университет. Сега България има Национална агенция за оценка и акредитация и има непрекъснати процедури с които доказваме дали можем да водим европейско образование. А Република Турция още няма такъв орган, коментира професор Фархи.

Не са засечени нови фалшиви документи

На въпрос на в. „Тракия“ какво смята да предприеме по въпроса, Министерство на външните работи отговори така: „Ролята на Министерството на външните работи се заключава както в стъпки пред турската страна, така и за организиране на бързи действия с Министерството на образованието, младежта и науката и с прокуратурата.

До този момент проблемът е бил обсъждан на 11 срещи, проведени на различно равнище – от консулски служител и директор на дирекция, през посланик и генерален директор във външно министерство, до министър на образованието и президента на Републиката.

По наша инициатива организирахме работна среща с колегите от МОМН и заедно изготвихме план за действие, основните моменти от който включват:

- Всички дипломи на лица, завършили български ВУЗ след 01.01.2012 г., да се качват в сканиран вид в електронен регистър на интернет страницата на МОМН.

- Достъпът до регистъра да се извършва чрез въвеждане на ЕГН, личен номер на чужденец или номер на диплома.

- МОМН да въведе допълнителни щемпели, които ще се използват за заверка на образователните документи и ще се сменят регулярно, с цел осуетяване на възможността за подмяна на съдържанието на приложените към дипломите академични справки.

- Висшите учебни заведения да скрепват и да подпечатват с печат всички издадени от тях образователни документи, които съдържат повече от една страница.

- Дирекция „Консулски отношения“ на МВнР, която извършва заверка „апостил“ на образователните документи, ще бъде информирана своевременно от МОМН за всяка промяна в щемпелите, с които ведомството потвърждава автентичността на издадения от съответния университет образователен документ. В момента МВнР проучва техническата възможност за качване на интернет-страницата на министерството не само първата страница на документа и последната с положена заверка „апостил“, а всички страници от образователния документ съдържащи академични справки, за да бъде контролът пълен по цялата верига.

- Всички налични сигнали за фалшификатори на документи да се предадат на прокуратурата за разследване.

Всички тези въпроси вече са изпълнени съвместно с ВУЗ-овете и със Съвета на ректорите и имат очаквания ефект. На поредната среща по проблема на 16 октомври от турска страна беше съобщено, че не са имали нови случаи на засичане на фалшиви документи, се казва в справката, изготвена от МВнР.

Ред и в публичното пространство

ПАПАНИ КОЗАРОВА

В миналия брой публикувахме статията на Хр. Тепавичаров „Да сложим ред в държавата“. Тя предизвика известни спорове. Сега ви предлагаме възразенията по някои нейни текстове, свързани с Ангорския договор от 1925 г. на Папани Козарова.

В статията си г-н Тепавичаров пише, че „... чл. „В“ който решава съдбата на тракийските българи като предвижда недвижимите им имоти да станат собственост на турската държава“. Аз твърдя, че няма текст, който урежда подобно нещо. Член „В“ регламентира да „останат собственост на турската държава само недвижимите имоти, принадлежащи на някаква малобройна част от тракийските българи- единствено на тези, „които са се изселили в България след 5/18 октомври 1912 г. до подписването на настоящия протокол“. Следователно разпоредбата на този член регламентира промяна на частна българска собственост не на тракийците като цяло, а само на една малка част от тях. Дали с автентичния текст на договора или с неговия изопачено перифразирания текст можем „Да сложим ред в държавата“ е въпрос, на който всеки непредубеден човек може да даде правилния отговор.

Следващото твърдение, с което не съм съгласна е: „Всички останали текстове са пълнеж и без значение“. Както знаем чл.39, ал1 на Конституцията гласи: „Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява“, затова не коментирам твърдението. Но в същото време смятам, че чл. „Г“ на договора има съществено, същностно значение с разпоредбите, регламентиращи, че имотите ще бъдат върнати, придобити-внесени и наемът даден на всички български поданици, които не са се изселили от Източна

Тракия между 1912-1925 г.

Съществено е и значението на чл. „З“, който регламентира: „мънотиите, които биха изникнали по приложението на настоящия протокол, ще бъдат предмет на дипломатически преговори между двете правителства“.

Значение има и допълнителния протокол: Признавайки ползата от едно по-точно определение смисъла на чл „Г“ от протокола-приложение и да не остане никакво съмнение за взаимната добра воля на двете правителства, те заявяват от тяхно име, че връщането на имотите, предвидено в клаузите на този параграф, ще бъде извършено без да бъде повдигнато от едната или другата страна никакво възразение. Настоящият протокол се изготви в двоен екземпляр“. И под него са се подписали Симеон Радев и Тевфик Кямил.

Освен това г-н Тепавичаров твърди също, че „е необходимо да се денонсират незабавно Ангорските спогодби от 1925 г“, но то е в нарушение на чл. 39, ал 2 на Конституцията, според който „това право не може да се използва за накърняване правата на другото“. В това отношение е поучителна българската мъдрост „Не заривай стария кладенец, докато не е изкопан нов“. И, бих добавила, докато не е сигурно, че водата му е безвредна и може да бъде използвана за пиене.

Показателен е случаят, когато против българския народ и Българската държава е използвана публикация с невярна и неточна информация, намерила място в един от българските вестници и цитирана през 1919 г. на Парижката мирна конференция.

За да можем да сложим ред в държавата, трябва да сложим ред и в публичното пространство.

Няма насрочено заседание на комисията за имуществото

Все още няма насрочена дата за поредното годишно заседание на работната българо-турска група по имуществените и социалните въпроси. Това стана ясно по време на парламентарния контрол в Народното събрание на 27 октомври, когато депутатът Захари Георгиев от „Коалиция за България“ запита външния министър Николай Младенов какви действия са предприети след решението на парламента от 8 април 2011 г., с което се възлага на правителството да ускори работата си в Смесената комисия по нерешените въпроси в българо-турските отношения. Народният представител попита също постигнат ли е напредък по въпроса за обезщетенията на имотите на българските бежанци от Източна Тракия и Мала Азия.

В своя отговор министър Николай Младенов призна, че при двустранните преговори най-труден е напредъкът в групата по имуществените и социалните въпроси. Причината е, че там се запазват принципните различия в позициите на двете страни и в търкуването на разпоредбите на Ангорския договор от 1925 г. Според министъра уреждането на имуществените претен-

ции е предмет на продължаващи преговори между двете страни, които се провеждат веднъж годишно в рамките на създадената през 2009 г. Смесена експертна комисия по нерешените въпроси в българо-турските отношения. До момента тя е провела три кръга преговори- през 2009 на 18 май

в Анкара, през 2010 на 17 декември в София и на 24 ноември през 2011 г. отново в Анкара. От отговора на Младенов става ясно, че за тази година в се още не е насрочена дата за нова среща. Съгласуването на следващия кръг преговори все още предстои, твърди министър.

ПРОФ. ИЛИЯ ТОДЕВ

директор на Института за исторически изследвания към БАН

–Проф. Тодев, един от изводите, които направи конференцията за Тракия е, че в момента се води сериозна битка за историята. Става дума за начинът, по който се тълкуват историческите факти между България и Македония, България и Гърция, Румъния и особено напоследък България и Турция. Съгласен ли сте с това?

–Да, това е много точно казано. Диагнозата е вярна, но колкото до битката с Турция, фронтът не минава на границата между двете страни, а тука, вътре в страната. Изобщо балканските противоречия в момента са такива, каквито ги помним от учебниците по история за времето от края на 19 век и началото на 20 век. Сега като че ли има опити за тяхното по-голямо изостряне и дано то не се състои. Но в момента в България има много българи, които тук, на наша почва развиват тезите на неосманизма. Има пета колона, дано и този израз се окаже пресилен.

–Как би трябвало България да им противостои?

–България трябва да развива българистиката. Нормално е в световната наука да има различни противоборства. Това е истинската наука. Там, където няма борба на мнения, на тези, няма и наука. Но между двете страни отношенията стават много сложни. Наистина, ние имаме в момента добри икономически отношения, засилен търговски обем, който трябва да бъде запазен. От друга страна, ние трябва да си дадем сметка, че трябва да търсим и диалог с турската историография. Те са убедени в собствената си правота, а ние в нашата...

–Без съмнение има различни гледни точки, но все пак има няколко неоспорими факти, с които всички е редно да се съгласят... Историята не е ли дала вече оценки, та се налага отново да бъдем убеждавани в тях?

–Има един стремеж историята да бъде ревизирана. Това всъщност е нормален процес. Даже има една сензация, според която всяко поколение пише наново историята. Това, което ме притеснява обаче е, че българската страна и българистиката като че ли изостават напоследък. Историческата българистика се е свила и няма куража да се изправи и да защитава класически научни виждания. Няма волята да излезе с нови идеи, които да отговорят на новия исторически момент. Вече се въвеждат нови понятия за миналото, но българистиката се страхува свободно да борави с тях.

–От къде идва този страх?

–Българистиката е базирана основно в БАН. Но вижте

какво е отношението към Академията, отношението на обществото, на държавата. То е направо враждебно. Академията е подигравана, тя е заплашвана, обругавана, недофинансирана – даже ако щете и дискриминирана. Как учените в тази обстановка да се извият пълноценно?

На учения му липсва тази площадна агресивност, характерна за някои други професии. Неговата енергия е друга, с аргументи и факти той защитава своята позиция. Но когато насреща вижда позиция, която изобщо не се интересува от тях, ученият няма какво да направи. Той не може да блокира улиците или да стачкува.

–Според вас българските политици не виждат ли, че битката за историята се води в името на политически цели?

–Не знам, очевидно не го смятат за приоритет. Нашите

„Тракия във възрожденските търсения на съвременна българска идентичност“. Аз се спирам на името „Тракия“, от една страна, и от друга – на географското положение на Тракия като фактори при създаването на днешната българска самоличност. И двете са имали голям, но останал неосъществен, потенциал за въздействие, и в положителна, и в отрицателна посока, върху колективното новобългарско аз. Тракия се намира в непосредствена близост до Проливите и затова нейната съдба е свързана с онези, които владеят, или искат да владеят, Босфора и Дарданелите. Разглеждам идеите за възстановяване на Византийската империя, които у нас се появяват по време на Възраждането. Знаем, например, че има „Гръцки проект“, според който Екатерина Велика трябвало да завоюва Проливите и да възстанови Източната империя

Историята е част от националната сигурност

политици не смятат за необходимо да подкрепят българистиката – имам предвид на дело, не на думи. В най-добрия случай отношението им към нея е пренебрежително. Всъщност националната история е неотделима част от националната сигурност. Една много съществена, много важна нейна част. Такова трябва да бъде отношението и към онези, които са избрали да носят бремето на това специфично знание, на българистиката. Тя е един много труден и даже неблагоприятен занаят – и той не може да се упражнява пълноценно само въз основа на патриотични чувства.

–На конференцията представихте темата „Тракия във възрожденския печат“. Най-общо какво място й е отредено в него?

–Аз исках да представя един проект, който в момента изпълняваме заедно с Народна библиотека. Ние искаме да прерошим възрожденския печат, да намерим материалите за Тракия, а те между другото са много, и да ги съберем в един сборник. Той ще е снабден с коментар, с показалец на имената и със съответния предговор. Надявам се догодина да бъдем готови. Докладът ми всъщност е озаглавен

под ръководството на гърците с руски княз на цариградския престол. Но има и български вариант на този проект за християнска реконкиста на империята, обаче менижирана от българите начело с известния руски дипломат, посланик в Цариград, Николай Павлович Игнатиев. Тази идея е слабо позната в България. Ако тя беше получила адекватна на значението си известност, то и Тракия щеше да се радва на достатъчно внимание, и византийският блян на цар Фердинанд нямаше да ни тресне като гръм от ясно небе. Бихме били много по-подготвени както за страхотните шансове, така и за жестоките капани на 1912 г. Никой през Възраждането и после до Балканската война като че ли не очаква на нас, българите, да ни се наложи отново, както в Средновековието, да тръгнем с оръжие в ръка към Босфора. Никой не очаква такова нещо – и когато това става, българското общество е изненадано. Когато нашите войници стигат под Цариград те виждат, че в Тракия има много българи, за които те не са и подозирали. А от друга страна заради това незнание Тракия е била подценявана. Когато ние завоюваме Тракия, това май не прави особено впечатление

на хората, защото всички са се вторачили в Македония. Голямата любов е Македония. Ние сме завоювали обаче Тракия. Ето на тази изненада аз акцентирам, на това разминаване между военно-стратегическите планове и географските дадености. Ние трябваше да водим войната преди всичко за Тракия – или войната трябваше да бъде друга.

Другият аспект, върху който акцентирам в доклада си, е името „Тракия“. Под него трябва да се разбира елинистическото наследство, пределнистическото, римското и т.н. Като територия това не е само днешна Тракия. У нас под това име се има пред вид основно Южна Тракия, която ние българите загубихме. Всъщност в Античността Тракия се е разполага от Карпатите до Егея. През Възраждането дори се прави опит за национално единение, като се игнорира българското, т.е. да се представяме не като българи, а като тракийци. Това го намираме в трудовете на един Петър Берон, например. Той взема повод за твърденията си от факта, че неговия роден Котел се намира в римската провинция Тракия и афишира себе си като „тракиец“. Както коментира проф. Михаил Арнаудов, Тракия през 19 век в Европа е много по-известна,

по-престижна. За сметка на това името „България“ е много по-неизвестно и не може да се похвалим с никакви добри конотации. Почти по същото време, 40-те години на 19 в., и Иван Селимински участва в един Трако-славянски комитет. В него отново се прави опит да се говори не за България и за българи, а за тракийци. Тъй като името „България“ е доста омразно на гърците поради средновековните противоречия, в Комитета смятали, че по този начин ние ще се представим пред тях в една по-позитивна светлина. В същото време се предлага „тракийци“ да са не само тези славяни, които живеят в днешните предели на Тракия, но и всички онези, които живеят на Балканите. Предлага се един „тракизъм“, който е вариант на сръбския илиризм. Сърбите твърдят, че населението на Балканския полуостров се състои от илири, илирийци и имат идея да създадат една империя, която естествено да оглавят те. Същото нещо прави Селимински. Той претендира, че населението трябва да се нарича тракийци и в бъдеще да се създаде една общобалканска държава, която да се нарича Тракия и начелото й да са българите. Това е всъщност един вариант на илиризма. Но

веднага Селимински получава упреци и то не от кой да е, а от Раковски, който го обвинява в опити за родоотстъпничество. Макар че Селимински е 100% патриот, той не планира да променя българската идентичност. Той само иска името да е друго.

–Просто прави политика.

–Да, прави политика. Тук наистина можем да затънем в разсъждения, ако се питаме какво щеше да стане, ако името „Тракия“ беше получило една по-голяма популярност за сметка на България. Както е с Македония, например. Ние отвоювахме името „Македония“ от гърците, но май само за да налеем вода в мелницата на македонистите. Можеше ли нещо такова да се случи и с Тракия и тези упреци, които доста предвидливо Раковски отправя към Селимински? Между другото, само 2 г. преди Трако-славянския комитет и Раковски използва име, което не е безопасно за българската национална идентичност. Той нарича себе си Георги Македон, т.е. Македонец. Раковски също като че ли се опитва да лансира името „Македония“, но твърде бързо разбира, че „Македония“ е име, което може да изиграе много лоша роля в българската национална консолидация. И така и става.

100 години от Балканската война

Европейските геополитически измерения на събитията през 1912-1913

АКАДЕМИК ГЕОРГИ МАРКОВ

Продължение от брой 20

Съюзническите делегати искат териториите на запад от линията гр. Мидия на Черно море – гр. Родосто на Мраморно море с изключение на Галиполския полуостров. Високата порта едва сега приема автономията на Албания и Македония, но победоносната война я зачерква окончателно. Великите сили отказват да допуснат български излаз между Босфора и Дарданелите, но не могат да пренебрегнат резултатите от войната. Те бързат да загасят огъня на Балканската война, за да не „прескочи“ в други конфликтни зони.

На 4 януари 1913 г. посланиците в Цариград връчват колективна нота, в която предупреждават Портата да не поема тежката отговорност да пречи на възстановяването на мира на Балканите, „като се отказва да следва съветите на Силите“, обявили се против възобновяването на военните действия. Одрин трябва да бъде отстъпен, а участта на Беломорските острови да се решат от техните правителства.

Състояният се на 9 януари 1913 г. Висш държавен съвет в Цариград приема да изпълни съветите на Силите, но на следващия ден е извършен Младотурски преврат и ново-то правителство на Махмуд Шекет паша предпочита да продължи войната, „отколкото да предаде Одрин“ с вилаета зает от българските войски. Съюзниците денонсират Примирението и на 21 януари ординията загърмяват отново пред Чаталджа и Булаир, около Одрин, Янина и Шкодра. Османската империя трябва да бъде заставена да се признае за победена от довчерашните й подвластни балкански народи.

Продължаването на войната е добре дошло за засилването на румънския натиск за отстъпване на Южна Добруджа до линията Тутракан – Добрич – Балчик като „обезщетение“ за съмнителния неутралитет. В Париж започва да зрее идеята да бъде заместена в Балканския съюз „непослушната“ България с откъснатата от Тройния съюз „малка латинска сестра“ Румъния. Правенето на коалиции за чужда сметка е изпитан похват на Великите сили. Сазонов настоява България да жертва гр. Силистра, на което Гешов възразява: „Русия няма да спечели Румъния, а ще загуби България“.

Контранастъплението на младотурците при Булаир и Чаталджа е отбито с тежки за тях загуби, а опитът на гарнизона в Одринската крепост да пробие обсадата се проваля. Махмуд Шекет паша търси на 11 февруари 1913 г. посредничеството на Силите за „по-скъпото предаване на Одрин“, като границата започва от Св. Стефан на Черно море и да минава южно от Лозенград до Чакмак и оттам по течението на р. Марица. Докато в Лондон и Париж намират предложението за „приемливо“, в Санкт Петербург отстояват линията Мидия – Енос.

Тройното съглашение се стреми да откъсне Румъния като „опашката на Тройния съюз“. Николай II се произнася, че „за една Силистра война не може да се прави“. Русия има собствени интереси, които не могла да жертва „комуто кога скимнело“, а колкото до славянската кауза, Империята била в правото „да си избира сама момента за действие“. Непримиримите противоречия между България и Румъния карат Италия да предложи свикването на Посланическа конференция в Петербург, на която Силите да посредничат при решаването на ожесточилия се спор. Гешов приема намесата „с вяра в справедливостта на Европа“, но отхвърля поставянето на предварителни условия.

Цар Фердинанд опитва да вземе преднина спрямо съюзниците с тайната мисия на генерал Радко Димитриев, който пристига на 6 март 1913 г. на Нева и разговаря насаме с Николай II относно предстоящата развръзка на войната. Императорът про-

настроен твърде скъпернически.

Въпросът за Цариград и Протоците се смята за преждевременно поставен – „не бил на зрял за разрешение“, защото заплашвал да предизвика Всеобща война, за която Империята все още не е подготвена. Николай II отклонява високомерно предложението да приеме като „подарък“ от български ръце Цариград, където се кръстосват геополитическите интереси и на другите Велики сили. Той нарича заветния град „вредителен за България“ и настоява да бъдат прекратени военните действия на Чаталджа и Булаир, сиреч пред Босфора

колективна нота на 18 март „позволената отстъпка“ до правата линия Мидия – Енос и пак определя линията Мидия – Родосто като геополитически „недопустима“. Думите на Сазонов приличат на ултиматум: „Ако отидете отатък Чаталджа, вие ще срещнете не само Турция, но и Великите сили. Не си играйте с Цариград и Дарданелите, защото ще се изгорите!“ Младотурското правителство този път приема условията на Силите, за да се засили техният натиск върху Балканския съюз.

Впечатлен от решимостта на Силите Гешов настоява да бъде спрял огънят и да не се атакува отново Чатал-

българската армия дръзне да пристъпи към пробив на Чаталджанската позиция и да влезе в Цариград. На 1 април 1913 г. е постигнато споразумение за временно прекратяване на огъня на Тракийския оперативен театър.

Откритата на 18 март 1913 г. Посланическа конференция по Добруджанския въпрос в Санкт Петербург се обединява след дълги пререкания в Тайния протокол на 26 април, по силата на който Царството трябва да отстъпи на Румъния Силистра с 3 км в радиус около покрайнините на града. Вместо териториално обезщетение в Македония Силите изказват благодарност на България, че с принесената жертва направила осъществима посредническата акция, допринасяйки за запазването на мира в Европа. Гешов изразява учудване, как може да се благодари за една решение на Великите сили, което България „не е приела и не може да приеме освен срещу реални компенсации“. Правото на промяна на държавните граници принадлежало по Конституция единствено на Великото Народно събрание.

Правителствата на Сърбия и Гърция се сближават в желанието да ревизират съюзните договори и да наложат предимството на „фактическата окупация“. Отрекли се от подписите те съсредоточават и окопават войските си в Македония в стремежа „да изтръгнат, както Румъния, някой къс земя повече от Договора ни със Сърбия и повече, отколкото се пада на гърците“. Вместо да пресече навреме опасните погълзновения Сазонов допуска „известна поправка“ в полза на „горките сърби“, защото не добили излаз на Адриатическо море.

Сърбия и Гърция правят всичко възможно да отложат мира, за да задържат подълго българската армия на Чаталджа и Булаир. Техните упълномощени представители подписват на 22 април 1913 г. в Атина Таен предварителен протокол, по силата на който се определя 20 дневен срок за сключване на

Съюзен договор срещу България, за предоставянето на взаимна помощ при отстояване на обща граница на запад от Вардар – от гр. Гевгели до Охридското езеро, и изобищо за прокарването на границите „по принципа върху действителната окупация“, в името на „равновесието между трите държави“. Сърбия и Гърция използват българската сила да победят общия враг Османската империя, след което скъсват договорите, които ги задължават да защитят и интересите на България.

Българското правителство се обръща на 3 май 1913 г. с призив към Великите сили да употребят цялото си влияние, за да бъде подписан незабавно Договорът за мир в Лондон от всички воюващи. Същия ден министър-председателят осведомява Сазонов, че поради повдигнатия от Сърбия въпрос за ревизия на Съюзния договор преките преговори са невъзможни и се поканва Николай II да встъпи в отредената му роля на третейски съдия. Сръбските войски трябва да опразнят „Безспорната зона“, а Височайшият арбитър да се произнесе само относно „Спорната зона“.

Меродавното становище на Русия започва да се огъва в полза на Сърбия, която е необходима за една война против Австро-Унгария, докато България вече застрашава руските геополитически интереси в хинтерланда на Цариград и Протоците. Сазонов отказва да остави исканията на Сърбия „без всякакво внимание“: „Тесният национален егоизъм може да тласне българите на почвата на непримиримо и формално тълкуване на Договора“. Той предрича на България, на която „може би е съдено да изиграе най-сериозната роля в съдбините на Балканския полуостров“, че „рисува да продаде първенството си за една паница леща“. Намеква се за внушения от Виена с цел разбиване на Балканския съюз.

ПРОДЪЛЖАВА В СЛЕДВАЩИЯ БРОЙ

■ Заминаването на запасниците от софийската гара, София 1912 г.

■ Снимка за спомен от Нова година на част от офицерите от 52 пехотен полк и 8 артилерийски полк, сред които и Владимир Заимов (втори в средата от ляво) в село Татар Кьой, 1912 г.

изнася три пъти рязкото „не“ на чутите молби. Отказва да даде съгласие за влизането на българските войски в Цариград, отхвърля дори демонстративното съдействие на руския Черноморски флот и не възприема българската граница в Тракия да минава по линията Мидия – Родосто. Руският самодържец разглежда внимателно представената му карта и едва скланя да отстъпи няколко километра на югоизток от правата линия Мидия – Енос. Той гледа на тази линия като на бъдеща граница между Русия и България, поради което е

и Дарданелите. България не трябвало „да ламти за Тесниите“, които не й подходили на международния статут. Фердинанд продължава неразумно „да бърка в очите“ на руската външна политика и да усилва сръбофилството в нейните ходове на Балканите.

С овладяването на Одринската крепост на 13 март 1913 г. пада и последната преграда пред победоносния мир. Освободените сили заедно с тежката артилерия се насочват към Чаталджа и Булаир, в непосредствена близост до Протоците. „Европейският концерт“ потвърждава с

джанската укрепена позиция, макар този път с вероятен успех: „Никакъв опит да се не прави за отиване в Цариград.“ Царят обаче си иска като „подарък“ остров Самотраки. Балканските съюзници приемат на 23 март условията за посредничество на „Концерта“, но с резервата, че при окончателното прокарване на границата в Тракия линията, определена от Силите, „ще се вземе като основа, а не като окончателна гранична линия“. Европейските сили подготвят морска демонстрация и десант по бреговете на Босфора, ако

СТОЯН РАЙЧЕВСКИ

След окончателното установяване на границата по линията Мидия – Енос тръгва изселнически поток от българи, чийто села остават извън пределите на България, т.е. – южно от новата граница. Броят на бежанците още към края на май 1913 г. достига 30 000 души. Усилията на българската администрация да възстанови постепенно нормалния живот в Източна Тракия скоро биват пресечени от разразилата се неочаквано нова война. Необоснованите аспирации на сърби и гърци към освободените земи довежда до противоречия между съюзниците. За да отстоява своите национални интереси и да защити българите, които остават отново под чужда власт, този път на сърби и гърци, България е принудена да води война с довчерашните си съюзници Сърбия и Гърция. С българското настъпление към Солун и Велес на 16 юни 1916 г. се поставя началото на Междусъюзническата война, която завършва с катастрофални за съдбата на българското население в Източна Тракия последици. Българските войски се изтеглят от Източна Тракия, за да се прехвърлят на Западния фронт, въпреки че Турция не е демобилизирила, нито е извела своите части от непосредствена близост до българската граница. Българското правителство и командване са убедени, че Турция няма да посмее да наруши границата Мидия – Енос, защото Лондонският договор е потвърден от всички велики сили. Българските войски се справят успешно с поставената им от главното командване задача да неутрализират амбициите на довчерашни си съюзници. България пролива кръвта на своите синове за една действително права кауза, но нейните водители не отчитат позициите на Великите сили, които принадлежат към две противоположни военни групировки, нито укрепналите вече международни позиции на Сърбия и Гърция. Румъния, която не е страна по конфликта между съюзниците и не е участвала в Балканската война, но поблазена от възможността да заграби български земи в трудното положение, в което е изпаднала страната, напада вероломно България от север, където не е оставена никаква военна част. Румънските войски настъпват бързо и без да срещнат военна съпротива заемат Добруджа и стигат Варна и подстъпите на София, пред която са излезли само жени и старци да копаят окопи за отбрана. Търсещата реванш Османска империя също се възползва от още по усложненото положение на България след румънското нахлуване от север и на 30 юни 1913 г. в грубо погазване на подписания от нея Лондонски мирен договор настъпва отвъд установената и международно призната граница Мидия-Енос и без да обявява война започва предварително планирано тотално разорение на българското население от Одринска Тракия с масови

ТРАКИЯ ПРЕЗ 1913 г.

Първото етническо прочистване в Европа

насилия, грабежи убийства и палежи.

Български политически мъже настояват да не се преговаря с Турция, да се остави всичко друго и турските войски да се изтласкат от Източна Тракия, защото „загубим ли Тракия, губим всичко и тогава за никакъв македонски въпрос няма да можем да говорим.“ Правителството на Либералната партия, начело с Васил Радославов, не споделя тези идеи, бърза да се споразумее с Турция и така се стига до подписването на Цариградския договор от 13 септември 1913 г., при който България изгубва Източна Тракия и Димотика в полза на Турция. От Източна Тракия България присъединява само части от Малкотърновска и Василиковска околии.

При започналата още на 2 и 3 юли реокупация на Тракия над българското население в Източна Тракия със задачата то да бъде окончателно разорено и прогонено от там. Това те извършват с такава планомерност и жестокост, че предизвикват потрес у всички съвременници. Още при появата на турската азиатска кавалерия, наричана от местното население „арапите“, българите от най-близките до Цариград села успяват да избягат в столицата. Останалото население панически бяга към българската граница. На ограбване

и изстребления са подложени и българските селища в Малгарска и Хайреболска каза. Там по данни на Карнегиевата анкета са избити и прогонени 15 960 души българи, въпреки че те са били османски поданици. Особено жестока става войска и придружаващия я башибозук при преминаването на границата Мидия – Енос. Голяма част от българите от Източна Тракия между линията Мидия – Енос и старата българо-турска граница, не подозират какво го очаква и не бързат да бягат, защото са уверени, че новата граница е окончателна и гарантирана от европейските сили, а и самата българска администрация по места ги успокоява и съветва да не се изселват, въпреки пристигащите от юг тревожни слухове. Други, като българи-те в лозенградските села Докузюк, Енимакхле, Карамасли, Куондере, Карахадър, Арпач, Османли, Селиоглу, Татарлар, Гечкенли, Мусул проявяват дори наивност и в желанието да запазят имотите си, изчакват идването на турската войска, считайки, че тя само ще окупира селата им и няма да прибегне до насилия.

Геноцидът над тракийските българи при реокупацията на Одринска Тракия е документиран в забележителното изследване на Любомир Милетич „Разорението на тракийските българи през 1913 година“. Тази документална книга е плод на истински подвиг от страна на Любомир Милетич. В много трудни условия той обхожда разорени български села, разговаря със стотици окаяни бежанци, настанени по временни лагери край гари и пътища, приютени в мизерни и набързо приготвени сламени колиби, гладни и изтощени, загубили близки и в пълна неиз-

вестност за бъдещето. „Може да се каже – заявява той в същата си книга – че тракийският български погром няма равен на себе си в новата ни мъченическа история“

В началото на юли чисто българското село Булгаркьой е нападнато от войска и в него са избити 1100 души, от останалите живи 900 повечето жени и деца са откарани в Кешан, а младите жени и девойки – в Мала Азия за потурчване. След Булгаркьой войската и башибозука нападат и българските села Лезгар, Пишман, Харлагюн. Унищожени са всички български села в Малгарско и Узункюприско, както и селата Чопкьой, Търново и Ерменикьой. В с. Залъф ордите на Енвер паша избиват 687 християни и ограбват богатството им. Същите палачи изгарят селата Чомле кьой, Ново село и др. Край с.Татарлъ турската кавалерия посича със саби бягаща българска колона.

На 9 юли 1913 г. турците влизат в Одрин, където са убити 521 българи, много от тях - заварени в боличката ранени войници. На 10 юли 1913 г. в Мустафа паша (д. гр. Свиленград) всички заловени българи са събрана на брега на Марица, много от тях са заклани и труповете им хвърляни в реката. На грабежи, бой и убийства е подложено българското население в Лозенградско, Визенско, Мидийско, Бунархисарско, Люлебургаско, Бабаескийско, Василиковско, Малкотърновско и Ортакьойско (Ивайловградско).

Насилията се прехвърлят и в Западна Тракия, където

■ реговната войска и башибозукът опожаряват 22 български села

и избиват няколко хиляди българи, главно жени, деца и старци. Още през лятото на 1913 г. десетки хиляди българи от селата там търсят спасение в България, а принудителното им изселване продължава и след подписването на Цариградския договор и Одринското Съглашение от 2 ноември 1913 г.

Така в много тежко положение се оказва и българското население в Беломорието, което е подложено на насилия и грабежи и от турци, и от гърци. Докато гърците държат свой гарнизон в Дедеагач, турците настаняват части в Димотика, Фере и Софлу.

■ Башибозукът също вилнее безнаказано

из българските селища и същевременно се разпространяват слухове, че Беломорието нямало да се остави на България. Две седмици след подписването на Букурещкия мирен договор от 16 август 1913 г. по указания от Енвер паша се извършват нападения срещу редица български градове: Крумовград, Момчилград и Кърджали, въпреки че великите сили не одобряват тези действия и реагират остро.

Нахлуването на турските войски на запад от река Марица е съпроводено с големи насилия и жестокости върху българското население в Димотишко, Софлийско, Ференско, Дедеагачко, Гюмюрджинско, и др. Българското население бяга панически към старата българо-турска граница, но е застигано, ограбено и избивано от редовната турска войска и вилнеещите башибозушките банди. В Дедеагачко и Гюмюрджинско, където живеят 18 000 българи християни и 5 000 българи мохамедани също се извършват поголовни избивания.

Ударът е насочен най-вече към чисто българските села, като Сачанли, Манастир, Доганхисар, Къзлар и др. Българите от 17 села, около 12 000 души бягат към Дедеагач, като разчитат на помощта на намиращите се там чуждестранни консули. Вместо помощ от консулите идва обявление от турците, че в Дедеагачко ще управляват автономно турци, гърци и евреи без българите. На българите е известно, че в срок от 5 дни те трябва да се изнесат в България, в противен случай никой няма да отговаря за имота и живота им. За струпаните тук българи, около които сноват готови да грабят и убиват башибозушки банди, остава само един изход – бягството към България.

На 23 септември 1913 г. огромен керван от български бежанци се отправя към Фере с цел да достигне планината и да премине българската граница, преследван и заплашван от башибозуци. В полето около Фере се извършва ужасното клане. Любомир Милетич сравнява жестокото изстребление на българите тук с клането в Батак, като добавя, че в Западна Тракия са извършени масови кланета подобно на Батак в цели 17 български села. Оцелелите преминават в България през река Арда, където много майки и деца се издавят или са избити от стрелбата по тях. Броят на убитите тук се изчислява на 2 000 души. В Армаганската долина са убити други 800 души повечето жени и деца. Едва, когато насилието над българите в Беломорието достигат най-високата си точка, българската войска получава разрешение да навлезе и вземе земите, които по силата на Букурещкия мирен договор се полагат на България.

ПРОДЪЛЖАВА В СЛЕДВАЩИ БРОЙ

Турция ще строи АЕЦ до Резово

ДОКАТО ТЕКАТ ДЕБАТИ ЗА АЕЦ „БЕЛЕНЕ“...

Турция сериозно обмисля строителството на АЕЦ и ТЕЦ в района на Инеада, на няколко километра от българско-турската граница, се разбира през миналата седмица.

В кметството на община Инеада, на 18 октомври, е получено писмо от Анкара, в което се казва, че в района предстои строителство на АЕЦ и ТЕЦ. Това съобщи г-жа Гултен Авджи от турския град. На 31 октомври бе предвидено и обществено обсъждане на проекта.

„Искаме и вие да дойдете да ни помогнете, защото това е катастрофа за нас и за вас“ - призова тя. „Всичко ще загине в Странджа, една мравка няма да живее тук“. Съседите очакват български медии и организации да проявят интерес и да присъстват на обсъждането. Учудват се, че в България нищо не се знае и не се говори по този проблем. А бъдещите електроцентрали са едва на няколко километра от границите ни.

Местните хора са събрали подписка и са я връчили в общината на Инеада. Протестират и хотелиерите от региона, които подготвят писмен протест до

Министерски съвет в Анкара. Плановите на противниците на проекта за АЕЦ, са да провалят общественото обсъждане, за да не може да се задействат процедурите.

Според г-жа Авджи в момента се строи и инфраструктура, която да обслужва бъдещите централи. „Строи се от няколко години. Твърди се, че строят лиман, но дали е така? Не ни казват нищо!“ - притеснява се Авджи. Мястото на строежа е на видимо разстояние от Резово. Кметът на Инеада е питал тамошния областен управител, но не е получил информация. Явно общинските власти и там се държат в информационно затъмнение, притесняват се еколози. Строи се и върху частни терени без обяснение, информират собственици.

Преди два дни в Инеада е имало дебат с професор от университета „Мармара“ в Истанбул, който е разяснил какви ще бъдат последствията от строежа на АЕЦ. Специалистът не е скрил истината, че бъдеща ядрена централа и въобще тежка индустрия ще унищожи напълно риболова, ще предизвика

радиоактивност в морето и последващ тотален крах на туризма. Очакват ни ракови заболявания и генетични малформации, но най-страшното е, че ще бъдат поразени поколенията - тревожи се още г-жа Авджи.

Построяването на АЕЦ „Инеада“ може да съсипе тотално туризма и в българската част на Черноморието, тъй като едва ли туристите ще идват ентузиастично да почиват на няколко десетки километра от АЕЦ, която ползва водата от морето за охлаждане. Щетите от подобен проект ще са стократно по-тежки и фатални за цялото ни Южно Черноморие от последствията на скандалния петролопровод „Бургас-Александруполис“, сочат анализите от предварителните проучвания.

Проектът за трети турски АЕЦ в Инеада е официално подкрепян от турското правителство, пише вестник Миллиет. Засега не е известно да има официална българска правителстве-

на позиция за строежа на АЕЦ „Инеада“.

Според сайта OFFnews.bg в българското Министерство на икономиката, енергетиката и туризма не е постъпвала информация за инвестиционно намерение за изграждане на АЕЦ в района на гр. Инеада. Съгласно задължението по Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст се отчита общественото мнение и изразените становища на обществеността, вкл. на съседни държави, които може да бъдат засегнати в резултат на изграждането на новата ядрена мощност, пише още OFFnews.bg.

„Ние не искаме това, който болел мозък го измисли? Уникалните лонгзови гори и огромните масиви водни лилии са под урозата да бъдат унищожени“ - така започва репортаж по местната турска телевизия, като журналистът е застанал на мястото, където е предвидено изгражда-

нето на ядрената централа. Зад него е гражданското пристанище за фериботите и малките кораби за всекидневен транспорт до вътрешността на страната. Депутатът от избирателния район Къркларели Тургут Билек не крие възмущението си. „Недопустимо е в един и същ природен парк да функционират две централи. Природата е заплашена от невиджана екокатастрофа“, предупреждава той.

Репортерът отбелязва, че Инеада е уникално озеленено място с най-големите в света масиви от лонгзови дървета и огромни масиви водни лилии, с дървета, виреещи с корените си в морската вода, и освен това навсякъде растат лековити билки и обикалят редки животни. Всичката тази флора и фауна е обречена на гибел, подчертава той.

И още - че оттук минава пътят на преселението на рибите и птиците, както и че районът на Инеада е 59-ият национален парк на Турция със статут на

защитена територия. „Това е обреченият район“, тревожно подчертава репортерът.

Той съобщава, че местните хора са в истински шок от правителствения проект и са категорично против реализацията му. Цитираните в репортажа подчертават, че територията е защитена и че ако там бъде изградена централата, и рибата, и животните ще бъдат изтровени, а за много хора риболовът е основен поминък. Жена на 65 г. казва, че живее в Инеада заради приказния въздух, в Истанбул не може да понася прахоляка. Друга възрастна също заявява, че ако питат нея, в никакъв случай не трябва да се строи централата, защото обрича на смърт всичко живо.

На финала репортерът обобщава: Всички местни жители правят крайно мрачни прогнози и се питат как е възможно раят на света да бъде разрушен с проекта за термична и ядрена централа

Застрашена ли е светската система на Турция?

БИ БИ СИ

Онези, които основаха републиката през 1923 г., може би сега се обръщат в гроба: визията им за Турция като строго светска и националистическа държава - не само разделението между държава и религия, но също и отстраняването на религията от всички аспекти на обществен живот, е под въпрос.

В дните преди 89-ата годишнина на Република Турция на 29 октомври политическите ценности са толкова открито обсъждани, както никога досега, благодарение на процеса на обществени консултации за изготвяне на нова конституция, предприет от турския парламент. Като цяло, обществеността приветства инициативата, разглеждайки я като нова политическа рамка, която да замени старата, вкарана в действие след военния преврат през 1980 г.

Процесът обаче отвори стари рани с разгорещен дебат върху ролята на религията в политиката и все по-консервативния характер на обществен живот.

Секуларизмът е понятие, което е трудно да се дефинира в Турция, според Фади Хакура от неправителствената

организация Чатъм хаус. Турция е по конституция светска държава, но секуларизмът изглежда е възприел уникална форма заради историческите и географски обстоятелства в страната.

Например, макар да има ясни примери за символичното прилагане на секуларизма във всекидневния живот, като например забраната на забрадките в държавните институции, има други аспекти на турската държава, които не подхождат на секуларизма. Някои критици сочат към Дирекцията по религиозните въпроси и поставят под въпрос съществуването ѝ в една държава, за която се предполага, че е светска. Персоналът на Дирекцията се назначава от държавни представители и тя е финансирана от държавната хазна, но предлага услугите си единствено на мюсюлманите сунити, каквито са мнозинството от турците. Малцинствата като християнското и еврейското, мюсюлманите алевити и атеистите не получават никакви услуги от Дирекцията.

Процесът на обществени консултации породил дискусии за това дали сегашната форма на секуларизъм в Турция трябва да бъде реформирана или редефинирана. Този дебат

е особено важен, тъй като ще реши нивото, в което религията ще може да влияе върху обществения и политически живот в страната.

По този въпрос се изказват много неправителствени организации. Дружеството на индустриалците и бизнесмените в Турция (ТЮСИД), водеща неправителствена организация, смята, че секуларизмът в Турция е различен от версията си на запад, защото държавата не се е дистанцирала еднакво от всички религии, вярвания или липсата на вероизповедание. „Сегашният статут на Дирекцията по религиозните въпроси е както срещу секуларизма, така и срещу свободата на вероиз-

поведание и съзнание“.

Премиерът Реджеп Тайип Ердоган никога не се е крил от обсъждания. Той и неговата Партия на справедливостта и развитието, която има ислямистки корени и е на власт от десетилетие, се опитва да внесе ново тълкувание на секуларизма. Например, Ердоган и партията му отказват да продължат строгата забрана на религията във всички области на обществен живот и ограничаването ѝ до частния живот. Нещо повече, премиерът постоянно повтаря, че „единствено държавите може да бъдат светски, но не и хората“.

А по-рано тази година Ердоган предизвика вълнения

със забележката, че би желал да види „набожно поколение“. При това парламентът одобри закон, който позволява религиозните училища, известни под името „имам хатип“, да приемат ученици още от 11-годишна възраст.

Премиерът представи тази нова интерпретация по време на първото си посещение в Египет през септември 2011 г. Той описа самия себе си като „министър-председател мюсюлманин на една светска държава“. Този подход беше наречен от турските журналисти ревизия на лаицизма - турският термин за разделяне на държавата от религията.

Подобни действия предизвикаха критики по адрес на Ердоган. Той е обвиняван, че има ислямистка програма и тихомълком насърчава религиозния консерватизъм.

Бъдещата форма на секуларизма в Турция зависи от промените, които може да бъдат внесени в политическата система. Мнозина смятат, че премиерът подкрепя президентска система на управление със засилени конституционни правомощия. Смята се, че той може да поиска промяна на конституцията и да въведе президентска система.

Противниците му се опасават, че промяна от сегашната парламентарна система ще предостави прекомерна власт на един човек, когото вече обвиняват в авторитаризъм.

Ердоган Топрак, заместник-председател на опозиционната Народнодемократична партия, казва, че министър-председателят „ще поиска да върне султана“ - напомняне за някогашното минало на Османската империя преди Турция да стане република.

„ПСР цели да върне обществото назад и да го превърне в „умма“ (ислямска общност). То иска да преобърне концепцията за индивида, създадена от републиката, и да превърне гражданите в поданици“, казва той.

Ердоган обаче вярва, че мюсюлманските вярвания в страната не трябва да бъдат критици. В обръщение миналия месец той каза, че балансът в Турция между демократични ценности и религиозни убеждения трябва да послужи като вдъхновение на другите.

„В една страна, където мнозинството са мюсюлмани, позволимме на демокрацията да властва в най-напредналата си форма и станахме пример за всички мюсюлмански страни“, заяви той.

Възпоменателна вечер в Смолян

ВЕЛИЧКА КАВАРДЖИКОВА

На 18 октомври в читалище „Кирил Маджаров-1866“ в Смолян се състоя възпоменателна вечер, посветена на инициаторите за построяването на паметника на връх Средногорец. Проявата беше посветена на 100-годишнината от Балканската война и Освобождението на Родопите и се проведе съвместно с Регионалния исторически музей „Ст.Шишков“, Държавен архив - Смолян и ловно-рибарското дружество в кв. Устово.

През 1932 година в кв. Устово се състои учредително заседание на инициативен комитет за изграждане на паметник на мястото на епичните боеве на 21 Средногорски полк под командването на полк. Владимир Серафимов, наричан Освободителят на Средните Родопи. Само за 2 години паметникът е построен и е открит и осветен на 12 август 1934г. Проектът е дело на арх. Михаил Ножаров

и е безвъзмездно дарение за прослава на храбрата българска войска. При полагането на основния камък на паметника присъства лично прославеният командир полк. Серафимов, посрещнат от хилядното множество като герой.

На възпоменателната вечер присъстваха наследници на инициаторите за построяване на паметника. На вълнуващото тържество беше разказано за битката на върха, наречен „Ро-

допската Шипка“. Бяха припомнени паметните думи на полк Серафимов „... Да се отстъпи?! Не! Никога! Аз няма да отстъпя на противника селата, в които вчера бях посрещнат като освободител! Не! Нито поглед назад! На току-що освободения роб робството не ще върна пак! Вярвам в несломимата мощ на моя полк! През трупа ми трябва да се мине, пък тогаз...“. Беше представена презентация на ДА -Смолян за

строителството на паметника, а Златка Петрова - специалист от РИМ „Ст.Шишков“, разказа за личностите от инициативния комитет.

В програмата на вечерта взеха участие Смесиеният хор и Мъжката вокална група „Смоляни“ при читалището.

Текст под снимка Проф.д-р Артур Хаджихристов разказва за своя баща, учителят Кирко Хаджихристов, член на инициативния комитет

АБОНАМЕНТ 2013 Г.

Абонаментът за новата 2013 г. може да бъде извършен в най-близкия клон на „Български пощи“, в редакцията на в. „Тракия“ и при отговорниците, определени във всяко дружество. Най- добрият начин обаче си остава абонирането вътре в дружествата, тъй като тогава по-голяма част от сумата остава в СТДБ.

И през новата 2013 г. цената на вестник „Тракия“ се запазва, като за година абонаментът е 9,60 лв, за половин година е 4,80 лв, а за тримесечие- 2,40 лв. Сумите не са големи и са по джоба на повечето тракийци.

Все още обаче има дружества, които не са посочили отговорниците, които да извършват абонамента по места. Това трябва да се направи в най-скоро време. Добре е да се обхванат и по-малките дружества по селата. Най-късно до 10 декември отговорниците трябва да изпратят до СТДБ списък с трите имена, адреса и срока, за който са се абонирали членовете на дружествата. Кочаните с квитанции, които са получили всички председатели на дружествата, са за вътрешна отчетност. Събраните суми трябва да бъдат изпратени до СТДБ, който ще се разплаща с „Български пощи“.

Ако искате да научавате навреме за събитията в съюза, ако искате да следите развитието на въпросите, свързани с тракийската кауза или да разказвате за мероприятията, които сте организирали в своето дружество, трябва да направите своя абонамент навреме.

Хасковлия събра в книга копнежа по Бяло море

ЗЛАТКА МИХАЙЛОВА

„Тъга по Бялото море“ е заглавието на стихосбирката на хасковлия Недялко Диев. Тя бе отпечатана от основаното от членове на Тракийското дружество „Георги Сапунаров“ читалище „Тракия“, което е рядкост в издателската практика.

Недялко Диев е роден в Хасково. Потомък е на тракийски бежанци от някогашното село Габрово, Ксантийско. Завършил е минал техникум, трудовата му биография е свързана със закритото днес възледобивно предприятие „Марбас“ в Димитровград. Пиша стихове още като ученик, разказва авторът. Вдъхновявала го поезията на нашите класици, а също творбите на Пушкин и Лермонтов. Публикувал е в регионалния печат, а също във вестник „Тракия“.

Родната Тракия е събрала

поетичните възторзи и тъга на автора. „Какво сънуват руините, /щом нашите деди ги няма?/нали тук капеха сълзите/ на мъката им най-голяма“, пише Диев за родното си село Габрово. Стиховете му припомнят за стъпките на бежанците, за герои от Балканската война, за паметни места като Армаганската долина, източнородопския връх Шейновец, Маджарово- „една Голгота до Арда, кърваво потекла“, Илиева нива, Аврен. Обиколил свидни места за всеки потомък на тракийските бежанци, Недялко Диев пише стихове за шепота на Съчанли и Пишманкьой, за Кавала и Тасос, за топлите вълни на Бяло море.

Не забравяйте пожара / на отминали бежи!- казва авторът в своето последно стихотворение „Послание“- с преклонение пред родната земя- свидната стряха на предците.

ДАРЕНИЕ ЗА „СВ.ГЕОРГИ“ В ОДРИН

Величка Димитрова изпълни заръката на сестра си, 75-годишната Иванка Стоянова от Свиленград, като дари гоблена й „Гергана“ на музея в българския храм „св. Георги“ в Одрин.

Моделът на собствено-ръчно извезаната българска мома Иванка взема от своя близка и го изработва за 7 месеца през 1962 година. Сръчната свиленградчанка бродира от дете възглавни-

ци, кавъори за стената, дантели за чаршафи. Но най й допадат бродериите на българската тракийска носия –шевици, ръкави на женски ризи и особено нагръдниците, към които изработва и пискюли.

Посещението в българската църква в Одрин на група свиленградчани е добър повод за даряването и на други семейни ценности от онова време. Мария Кудинева, Василка Райкова, Иванка Димитрова предават поредните си дарове на музейната сбирка, намираща се на втория етаж на храма.

„Възхищавам се на свиленградчани, които не спират да се лишават от ценни вещи, оставени от техни близки, сподели Мария Чъкърък, съпруга на свещеника в храма. Прекрасните български носии, везаните черги, постели, килими, оборудването за някогашната скромна българска трапеза ще напомнят години след нас на поколенията. Мария Чъкърък сподели още, че в бъдеще ще се търсят възможности да се разшири музейната сбирка в храма, защото броят на дарените музейните експонати с всеки изминал ден расте.

Тодор Коруев носител на наградата „Хайтов“

Голямата национална награда „Николай Хайтов“ за белетристика получи Тодор Коруев, дългогодишен журналист и колумнист на вестник Тракия. Той бе отличен за книгата си „Овньо льо вакъл, каматен...“ (изд. „Захарий Стоянов“) на официална церемония в салона на Народно читалище „Н. Хайтов - 1936“. С откъси от книгата ви

запознахме в няколко последователни броя на в. „Тракия“. Книгата се доближава до разказите на Николай Хайтов с магията на планината, песента на звънците, сладкия живот на овчаря, обичта и благодарността към животното, посочи проф. Искра Арсенова, член на журието и водеща на вечерта.

„Няма по-голяма награда

от наградата с името на най-народния писател на нашето време - каза Тодор Коруев. Николай Хайтов пише: „Овчар беше сладка дума, овчарлък - благородна работа. Но някога!“. Хванах се за тези думи и се опитах да разкажа за възхода и падението на славното родопско овчарство, сподели още авторът.

ИВЕЛИНА НИКОЛОВА

На 31 октомври в двора на Основно училище „Капитан Петко войвода“ гр.Варна, кв.„Галата“, тържествено бе открита паметна плоча на загиналите във войните за национално обединение 23 жители на квартала. Поставянето й е финансирано от Община Варна по линия на Фестивал „Варна – моят древен и нов град“, по

В „Галата“ откриха паметна плоча

който училището кандидатства с проект, разработен и ръководен от Ивелина Николова – старши учител по БЕЛ и АЕ.

Деятностите по проекта бяха интересни за учениците. Те посетиха Историческия музей и Военноморския музей в гр.Варна, за да открият информация за

загиналите жители от кв.„Галата“ в Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война. Учениците подготвиха и експозиция с материали за Балканската война във връзка с честването на 100-годишнината. Изключителен интерес сред децата предизвикаха почетната грамота и

орденът за храброст за участие в Балканската война на младши подофицер Георги Иванов Титев, който през 1916 година загива в Добруджа, защитавайки родната. С помощта на обществеността в квартала бяха намерени архивни документи и за други загинали.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А Печат: ИПК „Родина“

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Централното ръководство

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Никола Инджов и Тодор Коруев; Главен редактор: Соня АНГЕЛОВА;
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

КОРЕСПОНДЕНТИ: Михаил ЖЕЛЯЗКОВ (Бургас) - 056/86 16 76; Веселина АЛЕКСИЕВА (Варна) – 0888 89 59 27; Наско ТОДОРОВ - 0878 83 39 92; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) - 076/60 13 67; Бойка БОРАДЖИЕВА (Пловдив) - 032/67 35 18; Димитринка СМОЛЕВА (София) - 02/884 25 59; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) - 044/62 48 53; Виолета ФИЛИПОВА (Смолян) - 0301/63 008; Златка МИХАЙЛОВА (Хасково) - 038/632 060; Маргарита НАЧКОВА (Шумен) - 054/86 99 52; Мария ИВАНОВА (Ямбол) - 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STABGSGF

Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

ДИМИТРИНКА СМОЛЕВА

В РОДОПИТЕ

По пътищата на БАЛКАНСКАТА ВОЙНА

На 20 и 21 октомври Софийското дружество „Тракия“ и клуб „Родопи“ организираха пътуване по маршрута Кърджали – Златоград – Смолян и връх „Средногорец“. То бе част от програмата на дружеството по случай 100 – годишнината от началото на Освободителната Балканска война. Целта ни бе да се запознаем с паметните места, свързани с победния ход на българската армия при освобождението на Родопите през октомври – ноември 1912 година. Освен това взехме участие и в националното честване и поклонение пред Паметника – костница на връх „Средногорец“ по случай 100 години от епичните боеве на 21-ви Средногорски полк.

В ранната утрин на 20 октомври потеглихме към Родопите. Настроението бе приповдигнато, в автобуса звучаха обичайни песни, а инж. Величко Пачилов ни разказа за устремния победен поход на българската армия и освобождението на Родопския край само за 45 дни.

Към 11 часа спряхме пред Историческия музей в Кърджали. Уредничката Ангелина Маркова ни показа находките, намерени при различните разкопки в Източните Родопи. Сред тях имаше каменни оръдия на труда от неолита /6000 г. пр.н.е./ сред които е рядката, уникална свастика от нефрит. Голяма е и колекцията от глинени съдове и статуетки от неолита /4200-3000 г. пр.н.е./, има много артефакти от бронзовата епоха. Много от предметите са намерени в тракийските гробници. В залите за Българското средновековие има интересни находки от последните изследвания на Перперикон, датирани от IX – XIV в.

В целия град Кърджали се чувстваше празнично настроение- на следващия ден щеше да бъде официалното честване на 100 г от освобождението му. Нашата група се поклониха пред Паметника на освободителите, а след това се разходихме из градския парк с много детски площадки, атракционни и новопостроеното „Водно огледало“ на р. Арда.

В кв. „Гледка“ посетихме манастирския комплекс „Успение на Пресвета Богородица“, където отец Боян Саръев и следовниците му поддържат духа на православия в този край. Поклонихме се и запалихме свещи пред олтар на църквата и отпихме глътка вода от живототворящия извор там.

В гр. Джебел спряхме за обедна почивка. Опитавме прочутата Джебелска скара и се убедихме, че кебапчетата и къфлетата наистина заслужават славата си.

Пътят през живописните Родопи ни отведе в Златоград в ранния следобед. След като се настанихме в хотела роденият тук инж. Величко Пачилов – почетен гражданин на Златоград, общественик, краевед, автор на редица книги за историята на града, ни повведе на разходка. С известна изненада видяхме, че паметникът на загиналата през 1944 год. деятелка на РМС – Йорданка Чанкова е запазен. Това е похвална проява на толерантност на златоградчани. Малко след

това спряхме пред Паметника на независимостта. На него е изсечен надписът: „В памет на загиналите за българска свята вяра, име и независимост 1912-1913 год.“ Той е открит на 22 септември 2006 год. от признателните потомци. Върху паметника са изписани имената на видни поборници, между които Борис и Серафим Родопски – инициатори на покръстването на българите – мохамедани в Христовата вяра и убити от турците. В центъра, около сградите на общината, читалището и внушителния паметник на Делю войвода в момента кипи усиlena работа по обновяване и благоустрояване – градът се готви за своя празник на 21 октомври, когато се навършват 100 години от освобождението му. Тук групата ни бе приветствана от Марин Чингаров – председател на местното тракийско дружество „Делю войвода“. Спряхме и пред Нашевата къща, в която ген. Черевин – командващ руските войни освободители, отседнал през 1878 год. По пътя към Стария град минахме край мястото, където е била къщата на Делю войвода.

След това посетихме уникалния действащ етнографски комплекс с калдъръмените улици и старинни къщи с оригиналните си дюкяни, работилници и кафеджийници. Тук е т.нар. „Нова“ църква „Св.Вмчк Георги Победоносец“, строена през 1871 г. Вляво от нея е Взаимното училище. Наблизо е реставрираната къща от 1852 год. с кафеджийница за кафе, въртяно на пясък. Видяхме и комплекса от солидните двуетажни Пачилови къщи, строени преди 120

години от големия и заможен Пачилов род. В една от тях е разположена музейната сбирка на съобщенията. Влязохме в родната къща на инж. Величко Пачилов, обитавана до 2006 год., а сега превърната в къща за гости. В просторния и салон, в уютна обстановка с интерес следим разказа на домакина ни за историята на неговия старинен род с документални данни от XVI в. и семейна легенда, която мълви за италианския му произход от далечните рицарски времена около 1200 г.

Вечерта цялата група се събра в ресторанта на комплекс „Александрови къщи“ на обилна и вкусна вечеря и на веселба с поздравления, песни, хора и танци.

Рано сутринта на 21 октомври бяхме в Стария град. Желаетелите посетиха литургията в църквата „Св.Георги По-

бедоносец“ и старата църква „Успение на Св.Богородица“, строена през 1834 год., както и килийното училище в двора. Надникнахме в старите действащи работилници, от дюкянчетата купихме сувенири и разбира се, опитахме прочутото „кафе по златоградски“.

След това поехме пътя по дефилето на родопската Ерма река. Отстрани на шосето се редят чешми, характерни за Родопския край. Преминахме през прохода „Печинско“ с 910 м.надморска височина на билото. Водачът инж.Пачилов насочи нашето внимание към останките на древнотракийска крепост, охранявала прохода. Влязохме и в гр.Мадан – старо миньорско средище, с център на родопската рудодобивна промишленост основно развит при социализма след създаването на българо-съветското дружество ГОРУБСО.

В Смолян пък заварихме жителите да празнуват 100 години от своето освобождение. Тук водач на групата бе Мария Петкова, което е родом от Райково. Посетихме църквата „Св.Николай“, запалихме свещи в Параклис-паметника в Устово, построен на мястото, където на 8 юли 1720 г. са били посечени 200 първенци от Райково и Родопите. Сведохме глави и поднесохме цветя пред паметника на полковник Владимир Серафимов – освободителя на Смолян и Средните Родопи.

Силно впечатление остави у нас величествения храм „Св. Висарион Смолянски“ – който е най-големият с ред новопостроените на Балканите. Той носи името на канонизирания местен свещеник защитник на вярата, живял през XVII в.

Разгледахме новия център на Смолян – обединително строено на три квартала, построен на Райковско землище. Историческият музей „Стою Шишков“, библиотеката „Н.Вранчев“, Художествената

„Св. Висарион“ в Смолян

Под връх Средногорец

Златоград

галерия и театъра „Николай Хайтов“ оформят културния комплекс на центъра. В Историческия музей разглеждаме изложбата „С палитра по бойните полета“ посветена на 100 год. от Освободителната Балканска война. В специална витрина са изложени лични вещи, ордени и медали, и сабят образец 1880 год. на полк.Владимир Серафимов.

В Археологическия отдел на музея са изложени находки от късния палеолит /40 000 г.пр.н.е./ – изделия от камък и кости. От неолита са показани оръдия на труда от огладен камък, от енеолита – украсени глинени съдове, култови предмети. От бронзовата епоха са представени калпи за отливане на бронзови оръдия на труда. Последен обект от програмата ни бе изкачването на връх „Средногорец“, наречен „Родопската Шипка“ и участието ни в Националното честване „100 години от Балканска-

та война и освобождението на Родопите“. Тук на 19,20, 21 октомври 1912 година 21 Средногорски полк под командването на полк.Владимир Серафимов в ожесточени сражения и с цената на 41 жертви е извоювал победата над турската армия и свободата на Смолянския край и Средните Родопи.Многохиляден народ от цялата страна бе изпълнил подстъпите към върха. От ранния следобед звучаха бойни маршове, изпълнявани от Гвардейския духов оркестър. Строена бе почетна гвардейска рота. Тържеството започна с химна „Мила Родино!“ и панихида в памет на загиналите войни, отслужена от архиепископския наместник Висарион и свещеници от Смолян и областта.

Пред Мемориала – костница положихме венци от името на ЦР на СТДБ, дружество „Тракия“-София и клуб „Родопи“.